

Åsa Wikforss, professor i filosofi vid Stockholms universitet, föreläste på temat "Alternativa fakta – om kunskapen och dess fiender" i Pingstkyrkan i Örnsköldsvik på onsdagen. Arrangör var Örnsköldsviks Senioruniversitet.

Filosofiprofessor föreläste om Trump och "fake news"

ÖRNSKÖLDSVIK För 48 år sedan släppte proggrockarna i Hoola Bandoola Band låten "Vem kan man lita på?"

Frågan är inte mindre aktuell i dag.

– Vi bråkar om vad som är sant och falskt, trots att det är ganska lätt att ta reda på hur det ligger till, sade filosofiprofessorn Åsa Wikforss när hon besökte Örnsköldsvik.

Det var Örnsköldsviks Senioruniversitet som bjudit in Åsa Wikforss att föreläsa. Ämnet för dagen var "Alternativa fakta – om kunskapen och dess fiender". Ett ämne som klippt och skuret för en filosofiprofessor.

– Filosofi är ämnet där man frågar vidare, ställer nästa fråga som andra ämnen inte riktigt kan ställa. Andra ämnen syftar till att få fram kunskap, men filosofin ägnar sig åt vad kunskap och sanning är.

– Jag tycker om strävan efter klarhet och tydlig argumentation, har hon sagt om sitt yrkesval i en tidigare intervju.

Åsa Wikforss jobbar som professor på filosofiska institutionen vid Stockholms universitet och valdes förra året in på stol 7 i Svenska akademien.

Sommaren 2018 sommarpratade hon i radions P1 om dagens strid om verkligheten – om kunskap, lögn och sanning. Ett tema som hon något år innan tagit upp i sin uppmärksammade bok med samma namn som onsdagens föreläsning.

Inför ett fullsatt Pingstkyrkan i Örnsköldsvik pratade Åsa Wikforss bland annat om kunskapens natur, människans natur och psykologin som styr oss samt desinformation.

– Vår kunskap i dag bygger så mycket på vad andra människor berättar för oss. Där är tilliten viktig, för det är så lätt att bli lurad. Och om tilliten undergrävs kan människor välja att hellre lyssna på andra källor som kanske är opålitliga.

– Vi lider även av ett bekräftelsejäv. Vi vill få bekräftat att det vi redan tror oss veta stämmer, få vår världsbild bekräftad.

Desinformationen i dagens samhälle är en annan fälla som det är lätt att falla i. Här tar Åsa Wikforss politikernas lögnar som exempel, mest tydligt i fallet Donald Trump, USA:s president.

– Hans tal om "fake news" är en medveten strategi som han använder för att vilseleda och uppnå sina syften.

Åsa Wikforss pekar på faran med falska berättelser, där varje fakta var för sig kan vara sann.

– Men gör man ett skevt urval av fakta, och sedan sätter ihop dem, då sprider man en falsk bild. Och det är svårt att kontrollera fakta i en sådan berättelse, eftersom enskilda fakta kan vara sanna. Men det övergripande budskapet blir falskt.

Hur ska man då göra för att skilja på kunskaper och åsikter? Åsa Wikforss hänvisar till den klassiska definitionen för kunskap – en övertygelse som är korrekt och som vi har på goda grunder.

– Åsikter är bara något man tror. I vardagen är skillnaden inget konstigt, erfarenhetsbaserad kunskap vi skaffat oss kan vi se själva. Det är svårare med annan kunskap, från andra källor. Då måste vi värdera källan och vara källkritiska. Och det kräver kunskap.

– Har man egna kunskaper i ett ämne blir det lättare att vara källkritisk. Då kan man själv bedöma hur rimligt ett påstående är, säger hon.

I sammanhanget för Åsa Wikforss in begreppet källtillit.

– Det finns vissa tumregler för källkritik, det är sådant man lär sig i skolan. Källtillit handlar om att lära sig vilken typ av källor jag kan lita på. Är syftet att sprida fakta – eller propaganda?

Dagens massiva flöde av åsikter, medvetna lögner och tillrättalagda "sanningar" på nätet kan vara svåra att skilja från den fakta som är sann och relevant i ett ämne. I denna nya verklighet får "gammelmedia" som dagstidningar, radio och tv emellanåt hård kritik.

Hur ska traditionella medier göra för att behålla förtroendet hos sina läsare, lyssnare och tittare?

– Genom att fortsätta vara pålitliga. Ju mer kaos det blir, ju större blir människors behov av saklig rapportering. Det gäller att undvika ensidighet och vara noga med fakta.

Hur bemöter man bäst en person som Donald Trump?

– Han är oerhört skicklig i sitt sätt, och inte dum. Han driver sin polarisering hårt, med "vårt gäng" och "erat gäng". Till slut bryr sig inte anhängarna om ifall han ljuger. I stället resonerar de att "han ljuger för oss". Det är på samma sätt i Storbritannien med Brexit.

Skulle det gå lika långt i Sverige skulle demokratin vara i fara, enligt Åsa Wikforss.

– Demokrati fungerar inte då, eftersom demokrati bygger på kompromisser. Och de är svåra att uppnå när vi har starka "vi-och-dom"-effekter.

Text & foto

Per Eurenus

0660-29 55 36

per.eurenus@mittmedia.se